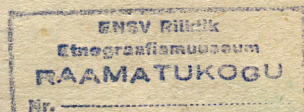

EESTI RAHVA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 50.

RÄTSEPA- JA ÕMBLEJATÖÖD.

Rätsepad ja õmblejad.

1. Nimetada rõivaste valmistajate nimetusi kohalikus murdes! Milliseid rätsepaid tunti (külarätsep, rändrätsep, saksarätsep, koti-rätsep jne.)? Kuidas rahvas neid iseloomustab? Missugused erinevused neil töö ja tarvitajaskonna poolest olid?

2. Kas olid rätsepad ja õmblejad kohapealsed või mujalt tulnud, kust? Kas olid nad eestlased või muust rahvusest? Kas nad olid pärit talust, pöpsikohast või maata rahva hulgast?

3. Mis põhjustel rätsepa ja õmbleja elukutse valiti (valitakse)? Rahva arvamusi ja tõekspidamisi selle kohta!

4. Kus ja kelle juures õpiti rätsepa- ja õmblustööd, millal (rätsepad, antvargiemandad, õmbluskoolid)?

5. Kaua tuli õppida, et saada iseseisvaks töötajaks?

6. Missuguseid töid tuli teha esimesel, teisel jne. õppimise aastal?

7. Kas õppija pidi õpetamise eest tasuma, kui palju, millal, või õpetati teda selle eest, et ta aitas tööd teha?

8. Kas rätsepal oli abilisi (nende nimetused) ja kas nad mingil moel (riietus jne.) erinesid meistrist?

9. Missugune oli meistri ja õppijate vahekord?

10. Kuidas toimus rätsepa- ja õmblejakssaamine ja missuguseid kombeid seoses sellega mäletatakse?

11. Missugune oli talupoegade ja õmblustööga tegelejate omavaheline läbisaamine? Rätsepa osavõtt küla ühiskondlikust elust?

12. Missugune oli rätsepate ja õmblejate seisukoht teiste käsitööliste hulgas?

13. Kas rätsepad ja õmblejad töötasid kodus või käisid taludes õmblemas?

14. Kuidas nimetati rätsepa ühest talust teise viimist taludes õmblemaskäimisel?

15. Kirjeldada konkreetselt mõnda rätsepat, tema elu ja tööd talus teataval kindlal ajajärgul (näit. 1880. a. või ajavahemikus 1900—1914) eriti tähele pannes töötamiskohta (töötuba, töölaud, selle nimetus), töötamisviisi (kus, kuidas istus, istumine töölaual ja

sellise istumisviisi nimetused, kas töötas vaikides, lauldes?) ja tema kohtlemist (kui pikk oli rätsepa tööpäev, kus rätsep magas, kuidas teda toideti, kas ta sõi eraldi, läbisaamine talulastega)!

16. Kas õmblejaist ja rätsepaist olid mõned spetsialiseerunud üksikute esemeliikide valmistamisele?

17. Missuguseid rõivaid lasti (lastakse) ömmelda rätsepatel ja õmblejatel tsariajal, kodanliku vabariigi päevil ja tänapäeval (märkida esemed kohapeal tarvitataivate nimetustega)? Missuguseid esemeid (aluspesu, riidest tuhvliid, mütsid) peale üilirõivaste veel lasti rätsepal ömmelda?

18. Kirjeldada üksikasjaliselt rätsepatööd alates mõõduvõtmisest kuni rõiva valmimiseni! Kuidas nimetati selgaproovimist, mitu korda seda tehti? Kas oli kómbeid rõiva valmimise jooksul? Kui palju aega kulus rätsepal teatud eseme valmistamiseks? Missuguse töö tegi rätsep ja missuguse õpipoiss või abiline, kas ja milles pidi rätsepat aitama ka töötellija?

Materjal.

19. Missuguseid kodukootud, poest- ja laatadeltostetud riidesorte teie ümbruskonnas kasutati (kasutatakse), missugust riidesorti, milise riideeseme valmistamiseks ja mis ajal?

20. Millal ja mispärast vähenes kodune riidevalmistamine? Millal ja missugusteks rõivasteks hakati kõigepealt kasutama poeriiet? Kust seda osteti? Kas on muutunud ja millal muutus poeriiet üldiseks?

21. Kes olid esimesteks vabrikuriide kasutajateks külas?

22. Missuguseid kangaid, mis otstarbeks ja kui palju tänapäeval kootakse kodus?

23. Missuguseid kodusvalmistatud tooteid (paelu, nõõre jne.) on kasutatud (kasutatakse) rõivaste kaunistamiseks? Missuguseid, millal ja kust osteti?

Rätsepatöö vahendid.

24. Kus hoidsid rätsepad töövahendeid (tööriistade kast, kott jne.)?

25. Kuidas ja missuguste vahenditega mõõdeti riide pikkust?

26. Missugust mõõtu (arssina-, tolli-, tsentimeetri- jne.) eri aegadel kasutati?

27. Missuguste vahenditega toimus riide lõikamine?

28. Kuidas ja missuguste vahenditega lõõdi nõõpauke?

29. Kuidas ja missuguste vahenditega toimus kuue nurkade valmistamine, kas tuntakse nurkade seebitamist?

30. Mis otstarbeks on rätsepad kasutanud vinklit ja poolvinklit, missuguseid teisi nimetusi tuntakse nende kohta koha peal?

31. Missuguseid õmblusnõõlu kasutasid (kasutavad) rätsepad ja õmblejad?

32. Kust saadi õmblusnõelu? Kas mäletatakse luunõelu, sepatatud nõelu jne. Kas rätsepad ise on nõelu valmistanud?

33. Kas on kasutatud erinevate tööde puhul (traageldamine, õmblemine jne.) erinevaid nõelu?

34. Missugused olid kasukaõmblemise nõelad?

35. Mis materjalist ja kuidas valmistas rätsep löikeid?

36. Kas mäletatakse, et rätsepad löiksid peast? Kes seda tegid ja millal?

37. Kas ümbruskonna rätsepad on kasutanud juurdelõikamise õpetuse raamatuid, kuidas raamatu näpunäidete kohaselt juurdelõikamist teostati, kes olid nende raamatute autorid, kust neid raamatuid saadi?

38. Kuidas ja millega muudeti niiti tugevamaks? Kas ka poeniiti tehti tugevamaks?

39. Millal teie ümbruse rätsepatel ja õmblejatel tulid tarvitusele esimesed õmblusmasinad, millal said need üldiselt tarvitavateks? Millal levis masin külas, kes olid esimesed ostjad?

40. Missuguse firma masinad on teie ümbruskonnas õmblemiseks kasutatud?

41. Kirjeldada täpselt esimesi õmblusmasinaid (märkida, kuidas nendega õmmeldi, mitme niidiga masin õmbles)!

42. Palju maksid õmblusmasinad, millal?

43. Kas masinaga õmblemise kõrval mõningaid esemeid õmmeldakse käsitsi? Miks?

44. Millal ilmusid külla esimesed pressrauad ja kes neid peamiselt kasutasid?

45. Kas tehti vahet pressraua ja triikraua vahel? Mis tähendus oli ühel ja teisel?

46. Missugused pressrauad olid, millal?

47. Missuguseid pressimisklotse on rätsepad kasutanud, millal, miks neid kasutati?

48. Missuguseid vahendeid kasutati nõõpide valmistamisel (kasukate ja pesu puhul)?

Töö tehnikast.

49. Missugustes pistetes on rõivaid õmmeldud? Mis pistes on õmmeldud küljeõmblused, käised, alaäär, nõõpaugud?

50. Kuidas toimus krae õmblemine?

51. Missuguste rõivaste puhul tehti nõõpaugud, milliseid rõivaid kinnitati ainult vööga?

52. Kuidas takistati riideääre üleshargnemist (laisalõng)?

53. Kuidas õmmeldi rõiva hõlmad, kuidas välditi nende väljavenimist?

54. Mis ajast peale ja missugustel rõivastel hakati vaheriit kasutama? Missuguseid riidesorte kasutati voodriks, millal? Millal muutus voodri kasutamine üldiseks?

55. Kuidas pandi kahekordne niit nõela taha?

56. Kas on pererahvas omanud spetsiaalseid erirõivaid, mida teenijad ei kasutanud või vastupidi?

57. Missuguseid rõivastusesemeid kasutasid eri aegadel mitmesugused ametimehed ja käsitöölised?

58. Missuguseid moode mäletatakse ja kuidas need levisid rahva hulgas?

59. Kas moe järgi õmmeldi ainult peo- või ka igapäevased töö- rõivad?

60. Kust võeti moe järgi õmblemisel eeskuj?

61. Pange kirja vanasõnu ja laule rätsepast!

Kui kusagil leidub veel vanu rätsepatööriistu ja -vahendeid, teatage neist Eesti Rahva Muuseumile!